

O leuenberském modelu církevního společenství

Promluva Dr. Jana Roskovce,
předsedy synodu leuenberských církví v ČR,
při bohoslužbě ke 40. výročí přijetí Leuenberské konkordie
Brno, 16. června 2013

Před 40 lety a 3 měsíci, 16. března 1973, byl v Leuenbergu nedaleko Basileje 45 zástupci evropských církví hlasováním přijat text *Konkordie reformačních církví v Evropě*. Tento dokument je „vyhlášením společenství mezi církvemi,“ které jej přijaly (LK 34). Počet církví, které k tomuto společenství od té doby přistoupily, už přesáhl stovku, přesáhl i hranice Evropy a „Leuenberská konkordie“ se stala modelem, který použily také protestantské církve na Blízkém východě a v USA. Když jsme u čísel, stojí snad za zmínku, že v současné době společenství čítá 95 členských církví, ačkoli Konkordii jich podepsalo 107: ne proto, že by z něj některé vystoupily, ale proto, že některé se mezitím *sloučily* (v poslední době např. Nizozemí, Francie, v přípravách ve Švýcarsku).

Pokusím se teď stručně připomenout, v čem spočívá toto společenství, k němuž také patříme a jehož výročí při této bohoslužbě chceme oslavit.

(1) Především: je to *církevní společenství*, nikoli pouze ekumenická organizace. Církve, které k němu patří, „si navzájem udělují společenství ve Slovu a svátostech“ (LK 29, 30c). Znamená to plné společenství *bohoslužebné*, tj. možnost *slavit* v plnosti bohoslužby společně (jak to činíme i dnes), plné *uznání* bohoslužeb (včetně svátostí) konaných jinými členskými církvemi a také vzájemné uznání *ordinace*, tedy pověření těch, kdo v církvi nesou za bohoslužby zvláštní odpovědnost.

Není to však společenství postavené na společné formulaci obsahu víry, *konfesi* (jako konfesi svazy: např. luterské, reformované, metodistické či anglikánské), ani na společném modelu církevní správy, „*zřízení*“ (např. biskupském či presbyterním). To znamená, není to společenství plné, spočívající na nějaké vzájemné stejnosti – naopak, je to společenství v *různosti*.

Pro tento zvláštní „leuenberský model“ církevní jednoty se vžilo označení *jednota ve smířené různosti*

(2) Je to model, který někteří kritizují pro jeho obtížnou praktickou uchopitelnost, ale který se zároveň právě prakticky osvědčil. *Kritika* zaznívá především *zvnějšku*: leuenberské společenství je těžko uchopitelný partner, neboť není vyjádřeno nějakou strukturou, která by mohla jednat jménem všech členů a třeba docházet k dohodám, které by byly pro všechny závazné.

Na druhé straně to byl právě a pouze tento model církevního společenství, který umožnil překonat vzájemné věroučné odsudky, jimiž se církve vzešlé z reformace kdysi od sebe oddělily. To Leuenberská konkordie učinila: „zrušeny jsou roztržky, které tomuto společenství od 16. století stály v cestě,“ prohlašuje její čl. 34 (srov. též čl. 20, 23, 26, 27). Z tohoto zásadního pro-

hlášení za těch 40 let vyrostla nezpochybnitelná realita, žitá a zažívaná *zevnitř* společenství. Můžeme povědět, že právě v dnešní době, kdy jiné formy ekumenického sblížení církví stagnují, leuenberský model se zdá být docela živý.

Není to přitom model založený pouze na *praktické* spolupráci, při níž by se prostě na rozdíl ve věcech víry a jejích vyjádření nehledělo. Právě naopak, rozhovory hledající souhlas v obsahových otázkách víry jsou od počátku důležitou součástí života leuenberského společenství.

(3) V čem tedy spočívá ta *smířená různost*? Řekl bych, že v zásadě v *rozlišení* toho, co je skutečně pro církev podstatné a co zároveň může zakládat její jednotu, a toho, co jsou jen *vyjádření*, zpodobnění toho podstatného – v nichž je snesitelná, či dokonce vítaná rozmanitost. (LK 5: „Na této cestě se [církev] naučily odlišovat základní svědectví reformačních vyznání od dobově podmíněných forem myšlení.“) To je mimochodem velmi blízké pojetí staré Jednoty bratrské, která chápala reformaci církve jako správné rozlišení věcí podstatných, služebných a případných.

Ta zásadní jednotu – společenství mezi členskými církvemi, a tedy překonání předělů pocházejících z reformačních dob, je v Konkordii především *vyhlášena*. Rozlišuje se tam mezi tímto vyhlášením a *uskutečněním* církevního společenství (oddíl IV LK). Vyhlášení je jedno-*rázové* a zásadní, zatímco uskutečnění je projektováno jako *cesta*, jejíž důležitou součástí jsou právě *vzájemné rozhovory*, v nichž se onen vyhlášený zásadní souhlas promýšlí a hledá se, jaké důsledky může mít v dalším, praktickém sblížení, nebo naopak zachování odlišností.

Ten *prohlášený souhlas* je nutně vyjádřen minimalisticky, ale právě s přesvědčením, že tato minimální základní shoda je *postačitelná* k tomu, abychom díky ní mohli počítat s tím, že ti, kdo jí dosáhli, *tvoří* již tím církevní společenství. Je to v zásadě shoda v tom, že církev stojí a padá tím, co sama nemá ve své moci, totiž *evangeliem* o Ježíši Kristu, dosvědčeným v Písmech Starého a Nového zákona, které má vyhlášovat kázáním a stvrzovat vysluhování svátostí křtu a Večeře Páně. To vytváří jednotu i smíruje různost.

Jednotu to působí tam, kde si uvědomíme, že jsme *společně* odkazováni k tomuto evangelium, které je pro všechny stejné a k němuž všichni hledíme stejným směrem, ke Kristu, odhlédající od sebe. *Smíření různosti* to působí tam, kde si připustíme, že v žádném z našich vlastních vyjádření evangelia a jeho důsledků, není toto evangelium obsaženo natolik, aby jej druzí nemohli vyjádřit po svém, jinak, a přece se stejnou platností.

Jinak řečeno: model církevního společenství ve smířené různosti dává *náskok* prohlášení před uskutečněním. Spoléhá se, že s jednotou můžeme počítat i tam, kde ji ještě v detailech nevidíme. V tom spočívá obtížnost, ta jakási „neuchopitelnost“ tohoto modelu, ale také – jak se již potvrdilo – jeho životnost. Dobře pochopeno – a dobře provedeno! – je to vlastně spolehnutí na to, co tvoří – a již vytvořil! – Bůh v náskoku před tím, co utváříme my lidé. Tedy princip navýsost evangelický.

(4) Společenství církví vyjádřené LK je tedy z podstaty věci společenstvím *na cestě*. Tím ostatně je – nebo má být – podle některých biblických důrazů Boží lid vůbec, jakkoli na to snadno a rád zapomíná. Už jsem pověděl, že důležitou součástí této cesty jsou *vzájemné rozhovory*,

porady. Leuenberský model byl charakterizován také jako *konciliární společenství*. To nabývá různých podob, nejen v celém společenství, nýbrž také na regionální úrovni.

Jednou z podob této konciliarity je synod leuenberských církví v Českých zemích, který byl ustaven v r. 2000 a hned i pro naše poměry potvrdil vzájemnou zastupitelnost církví a jejich ordinovaných služebníků, kterou LK umožňuje. Od té doby se schází jednou za dva roky, vždy na pozvání jedné z členských církví. Je to stále ještě určitý experiment. Tak, jak je to pro „leuenberský model“ zatím charakteristické, nemá tento synod vůči členským církvím žádnou pravomoc. Dává možnost a někdy i popud ke společné poradě a koordinaci práce a na své plné využití nejspíš teprve čeká.

„Svobodni pro budoucnost“ bylo motto posledního valného shromáždění Společenství evangelických církví v Evropě, které se sešlo loni na podzim. K té svobodě či otevřenosti patří také, že už teď smíme reálně počítat s tím, co ještě v detailech nevidíme. To je ona „blízkost“ Božího království, o němž mluvil Ježíš Kristus. A to, myslím, smíme i tady, v česko-moravsko-slezském prostoru vztáhnout na prohlášené a uskutečňované společenství evangelických církví.